

«Desde un colchón Flex se puede hablar muy bien de Dios»

A La Mina amb Josep Maria Monferrer

Clara Fons i Duocastella
Sociòloga de la religió

Escala dos: 7 assassinats. Sisena planta: 4 pisos, 3 apunyalaments mortals. Crits, esbrincades, baralles. A qualsevol hora. El mercat de drogues no té horaris. No és Colòmbia. És aquí, a quatre parades de metro o a un cop de cotxe des de qualsevol punt del Principat. Això és La Mina. El millor mercat de drogues de Catalunya. El barri dels quilos i quilos d'heroïna i de cocaïna. El barri del 60% d'absentisme escolar. El del 70% d'atur; el dels Mercedes i els BMW.

Començo provocant. Així, directament. Com si escrivís per a la premsa sensacionalista. Sabent que La Mina no té l'exclusiva d'aquestes xifres. Vull que llegeixis aquest article. Vull que t'aproximis al barri més enllà de les etiquetes que fa temps que du a sobre. I vull que ho facis de la mà del Josep Maria. L'has de conèixer. És excepcional.

Fa 40 anys que hi viu, des que va decidir dedicar-se amb cos i ànima a l'educació pública, laica i gratuïta, perquè era escolapi i prioritzava l'alliberament dels pobres. A casa, li ho havien deixat clar: «Fes el que vulguis, però no oblidis mai les teves arrels». I les arrels del Josep Maria, a Benassal (Castelló), són entre els humils. «Desde un colchón Flex –deia un veí de les barraques del Camp de

la Bota– se puede hablar muy bien de Dios».

Tot plegat m'ho explica des de l'Arxiu Històric del Camp de la Bota i La Mina, creat per ell mateix a principis dels anys 2000 amb la voluntat de recuperar la memòria històrica del barri. Potser per allò de no oblidar les arrels.

En aquest petit local, que se separa del carrer per un vidre, hi passa moltes hores. Ell, i els veïns que, en veure'l, entren i surten de l'arxiu per compartir una estona de conversa amb el Josep Maria. «Escolto tothom. No tinc cap pressa; tinc temps. Donar temps és també una manera de fer treball so-

Continuo fent de capellà per fer que la gent que encara creu en el clergat cregui més en ella mateixa

cial». A més, tots ells són els que li han permès aplegar al voltant de 50.000 documents i fotografies sobre la història del Camp de la Bota i el barri de La Mina. «La memòria històrica d'un barri –diu– es construeix des de la participació ciutadana, no des de la investigació de documents als arxius municipals».

De seguida es posa a la boca «el Botey». Es refereix al ja difunt Francesc Botey, l'escolapi a qui, per lluitar a favor dels barraquistes del Camp de la Bota, els jutges van empresonar.

Pel to de les seves paraules, l'admira profundament.

En època de Franco, la ciutat de Barcelona va quedar rodejada de barraques on vivien els emigrants espanyols. Al Camp de la Bota, aleshores, hi havia entre 3.000 i 4.000 barraquistes, majoritàriament procedents d'Andalusia. Serien els que després es desplaçarien a viure al barri de La Mina. El 1953, quan els militars van abandonar el castell des d'on fins llavors s'havien controlat els afusellaments, Botey i tres escolapis més van establir-se en una barraca i van ocupar el castell per convertir-lo en una escola. A la paret de l'arxiu, el Josep Maria hi té ampliables fotos precioses d'aquella època.

Va ser Botey qui, diu, va dur al Camp de la Bota la pedagogia de l'oprimit de Paulo Freire, una manera d'educar que ell comparteix i que ha mirat d'aplicar durant els seus anys de docència. És la pedagogia alliberadora, on mestres i alumnes ensenyen i aprenen al mateix temps. És aquella manera d'educar que dóna poder a l'alumne, en el sentit que li fa descobrir les seves capacitats i li reconeix l'autonomia per ser protagonista de la seva pròpia història. És la línia que segueixen avui l'Ada Colau o «Podemos», donant poder a les persones. És el «sí, se puede».

Penso en la burocràcia, les inspeccions, les normes... «I com encaixa aquesta manera d'educar amb el model actual?» –li pregunto. «No encaixa en absolut. Vivim en una societat robotit-

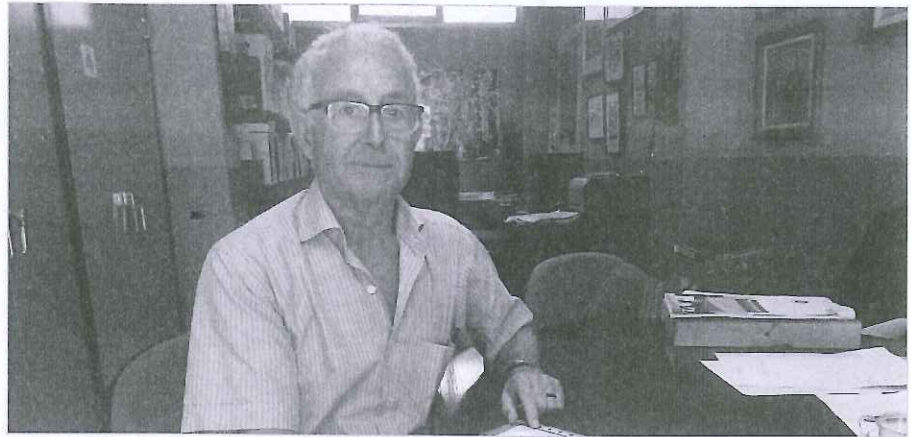
zada on aquesta manera d'educar no és possible i és perseguida». Estem llestos, doncs.

Des de l'arxiu, em mostra a fora quatre joves enganxats al telèfon; no deuen arribar a la vintena. «Es passen el dia al carrer mirant el mòbil. Et penses que s'envien whatsapps o es fan fotos? També. Però bàsicament treballen per comprar i vendre droga. La xarxa està molt ben organitzada».

Actualment, el control del barri el tenen clans familiars amb estructures mafioses. «Quan l'any 2000, arran de la preparació del Fòrum de les Cultures 2004, polítics i empresaris van fer el "pelotazo" urbanístic, ells mateixos van adonar-se que, al costat de la nova zona del Fòrum, no hi podia haver un barri tan degradat com La Mina. Per això, van crear un consorci que havia de dur a terme un pla de transformació urbanístic i social que convertís els marginats del barri en ciutadans. Aquest consorci, que ha disposat de molts diners, ha fet coses bones, bàsicament urbanístiques, i plega ara sense haver resolt gairebé cap dels seriosos problemes socials de La Mina. Ara, als poders polítics, econòmics i especulatiu, La Mina els importa molt poc. Urbanísticament, l'han aïllat i socialment l'estan fent cada cop més invisible. La Mina torna a ser el suburbi de dues ciutats: Barcelona i Sant Adrià».

Polítics. Gent de poder. «La casta. Si me la jugo, me la jugo clarament contra ells, que són els culpables principals. A mi, no em toca enfrontar-me com a veí als camells i als drogoaddictes del barri; aquests són víctimes utilitzades». De fet, la denúncia que fa el Josep Maria és directa: a través dels seus llibres, del programa radiofònic que condueix des de fa 12 anys, i com a portaveu de la plataforma d'entitats del barri.

«I l'Església?» —li pregunto. «Poder, també! És una minoria que controla la majoria! Formo part d'una Església

que, en general, no me la crec en absolut. Ha deixat de ser seguidora del Jesús de l'Evangeli». «Però ets sacerdot, ets clergue» —replico. En grec: *sacer*; sagrat; *cleros*, segregat del poble. El Josep Maria no encaixa amb aquest concepte de sacerdot o de clergue. No hi vol encaixar, de fet. Jesús no era pas una persona sagrada ni segregada.

I doncs, «per què continues fent de capellà?». «Per tocar els nassos», diu amb ironia. I segueix seriosament: «Per fer que la gent que encara creu en el clergat cregui més en ella mateixa». Si trenca amb la institució eclesiàstica, diu, no s'allibera de res. En canvi, es retalla les possibilitats de contactar amb molta gent, catòlica o no, per explicar-li que les coses poden ser i han de ser diferents. És cert que, si et consideren un renegat, la crítica al sistema eclesiàstic perd valor.

És conscient, d'altra banda, que, si formés part d'una altra congregació, l'haurien expulsat o ell mateix l'hauria abandonat. És transparent i diu el que pensa sense embuts. Gesticula i, fins i tot quan està en silenci, parla amb la mirada. «Sempre he cregut molt en què el que jo pensava que era ètic i evangèlic, era vàlid». I, en conseqüència, és crític i desobedient. Això no agrada sempre als seus superiors. Però l'Escola Pia, i afortunadament també d'altres

organitzacions religioses, ha fet una evolució forta i molt considerada amb la diversitat. Respecta les persones, i cada vegada dóna més importància a la base laica. «I ha anat molt bé. Esperem que Déu no ens castigui enviant-nos més vocacions com les d'abans! Perquè això de les vocacions és un tema discutible... Ara es van a buscar capellans a Amèrica i Filipines. Molts d'aquests fallaran perquè no tenen vocació, sinó bocació, de boca, de gana, de prosperar socialment».

«Jo no tinc res a perdre-hi, a l'Església» —diu contundent. «Saps quin és un dels encerts més grans de la meua vida? Haver anat a treballar a l'escola pública. Tinc sou, i no depenc de ningú. Això em permet tenir autonomia econòmica i, per tant, també personal. Conec capellans i religiosos que tenen el mateix problema que les dones quan només treballen a casa: no poden trencar amb els marits perquè no tenen cap lloc on anar. Si trenquen amb l'amo de les peles es queden sense plat a taula. Aquests pobres capellans, no els tenen agafats pels "dallonses", sinó per la butxaca, que és una altra manera —molt poc evangèlica, per cert— de tenir-los controlats». I, és clar, aquell que no és prou lliure no pot ser alliberador. I, sinó, pregunteu-ho als alumnes del Josep Maria. ☺